

ұзақтығы 6 сағат ($T = 160\text{ }^{\circ}\text{C}$, $P_{\text{CO}_2} = 73\text{ атм}$, $\tau = 6\text{ сағ}$) болғанда салицил қышқылының шығымы 25 %-ды, реакцияның жүру ұзақтығы 7 сағат ($T = 160\text{ }^{\circ}\text{C}$, $P_{\text{CO}_2} = 73\text{ атм}$, $\tau = 7\text{ сағ}$) болғанда салицил қышқылының шығымы 21 %-ды құрады.

Процесс температурасының мақсатты өнім шығымына әсері.

4-кесте – Мақсатты өнім шығымына процесс температурасының әсері

№	Реакцияны жүргізу жағдайлары				Өнім шығымы, %
	Реагенттер арақатынасы [C ₆ H ₅ OH]:[NaOC(O)OC ₂ H ₅]	T, °C	P, атм	τ^* , сағ.	
1	3:1	160	73	3	44
2	3:1	220	73	3	37
3	3:1	120	73	3	20
4	3:1	140	73	3	22
5	3:1	150	73	3	31

Температураның салицил қышқылының шығымына әсері зерттелінді (4-кесте). Бастапқы реагенттердің арақатынасы [фенол]: [натрийэтилкарбонат] 3:1-ге тең болған кезде, 120 °C температурада ($P_{\text{CO}_2} = 73\text{ атм}$, $\tau = 3\text{ сағ}$) салицил қышқылының шығымы 20 %-ды, 140 °C температурада ($P_{\text{CO}_2} = 73\text{ атм}$, $\tau = 3\text{ сағ}$) салицил қышқылының шығымы 22 %-ды, 150 °C температурада ($P_{\text{CO}_2} = 73\text{ атм}$, $\tau = 3\text{ сағ}$) салицил қышқылының шығымы 31 %-ды құрады. Ал 160 °C температурада ($P_{\text{CO}_2} = 73\text{ атм}$, $\tau = 3\text{ сағ}$) салицил қышқылының шығымы 44 %-ға тең болды. Дәл осы арақатынаста температураның 220 °C-ге дейін көтерілуінде және процесің дәл сол параметрлерінде ($P_{\text{CO}_2} = 73\text{ атм}$, $\tau = 3\text{ сағ}$) салицил қышқылының шығымы 37 %-ға дейін төмендеді. Бұның себебі, әдеби шолуда айтылғандай салицил қышқылының түзілуі 200 °C-ден төмен температураларда жүреді. Ал 200 °C-ден жоғары температурада п-гидроксibenзой қышқылының түзілуі жүреді. Температураның одан ары өсуі декарбоксилдену реакциясының ықтималдығына байланысты п-гидроксibenзой қышқылының шығымын төмендетеді.

Бұл жұмыстың мақсаты фенолды натрийэтилкарбонатпен асакритикалық көміртек диоксиді ортасында карбоксилдеу реакциясының оңтайлы параметрлерін іздеу болатын. Осылайша, асакритикалық CO₂ ортасындағы фенолды натрийэтилкарбонатпен карбоксилдеу реакциясының оңтайлы параметрлері: бастапқы реагенттердің арақатынасы [фенол]: [натрийэтилкарбонат] = 3:1; $T=160\text{ }^{\circ}\text{C}$, $P_{\text{CO}_2}=73\text{ атм}$, $\tau=3\text{ сағат}$ болып табылатыны анықталды.

Қорытынды. Фенолды натрийэтилкарбонатпен асакритикалық көміртек диоксиді ортасында карбоксилдеу реакциясы зерттелді, тиімді параметрлер іздестірілді.

Фенолды натрийэтилкарбонатпен карбоксилдеу реакциясының жүру барысына көміртек диоксидінің асакритикалық жағдайының (реакциялық орта ретінде пайдаланылатын) әсерін анықтау жұмыстары жүргізілді.